

УДК 340.1

В.О. АНТОНЕНКО, Кіровоградський юридичний інститут Харківського національного університету внутрішніх справ

КОДИФІКАЦІЯ ЯК САМОСТІЙНА ФОРМА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПРАВОВИХ ДЖЕРЕЛ

Ключові слова: систематизація, кодифікація, функції кодифікації, консолідація, інкорпорація

З часу проголошення незалежності в Україні відбувається інтенсивний законодавчий процес, постійно оновлюються та актуалізуються нормативні акти, втрачають чинність застарілі, приймаються нові, тобто спостерігається тенденція до збільшення загальної кількості нормативно-правових актів, що приймаються в системі законодавчої та виконавчої влади. Вони мають різну юридичну силу, темпоральну дію, розповсюджуються на різноманітні кола суб'єктів та територіальний простір, що породжує чисельні колізії. В умовах кількісного збільшення нормативного матеріалу актуальною є проблема впорядкування й систематизації прийнятих правових актів з метою ефективного їх використання, адже від впорядкованості законодавства залежить розвиток держави. Складність юридичної природи систематизації нормативно-правових актів, різноманітність її видів зумовили значний інтерес вчених-юристів до вказаної проблематики. Зокрема, різні аспекти систематизації нормативно-правових актів розглядалися в працях таких вчених, як В.К. Гришук, В.Я. Калакура, Р. Кабр'як, Д.А. Керімов, А.А. Козловський та ін.

Зазвичай систематизацію визначають як діяльність із упорядкування та удосконалення нормативного матеріалу шляхом його зовнішньої та внутрішньої обробки з метою підтримання системності законодавства та забезпечення суб'єктів права необхідною нормативно-правовою інформацією [1, с.156], формування єдиного інформаційно-

правового простору, підвищення поінформованості громадян та розвитку правової держави. Однією з форм систематизації є кодифікація.

Актуальність вивчення та дослідження кодифікації як самостійного, специфічного типу систематизації нормативно-правових актів, а також практичної апробації кодифікаційних прийомів полягає в тому, що у процесі становлення, розвитку та оптимізації функціонування українського законодавства кодифікація як вид систематизації відіграє значну роль, оскільки є однією з основних форм упорядкування нормативно-правового матеріалу. Зростання кількості правових актів, нагромадження правових приписів різного юридичного характеру призводять до правової невизначеності. Будь-яка кодифікація є юридично-технічною відповіддю на потребу у правовій визначеності, породжену кризою джерел права, пов'язаною з безсистемним зростанням їх кількості, з труднощами досягнення усних та розрізнених правових норм, зі стрімкою законодавчою інфляцією [2, с.114]. Ця потреба у правовій визначеності у конкретному сенсі виражається в пошуку шляхів раціоналізації права, найбільш розробленою формою якої є кодифікація. Цінність її полягає у можливості створювати нові нормативно-правові акти, яких потребує суспільство, забезпечити компроміс різноманітних інтересів та узгодженості приписів та актів, що складають систему законодавства держави.

Звідси, мета статті – на основі вивчення наукових джерел визначити поняття кодифікації, її мету, функції, роль та значення в процесі систематизації нормативно-правових актів, зв'язок з іншими видами систематизації правового матеріалу. Її новизна полягає в аналізі підходів до визначення мети кодифікації джерел права.

За своєю суттю кодифікація - це операція зі зведення різноманітних правових норм у форму єдиного цілого, історія якої налічує понад чотири тисячі років, оскільки перші кодекси з'явилися у Месопотамії майже од-

ночасно із виникненням письменності. Якщо мислити на концептуальному рівні, то кодифікація є певним носієм основних цінностей того суспільства, яке її породило, іншими словами, вона є продукт історичного та культурного розвитку даного суспільства, тому її зовсім неможливо від суспільства відокремити [2, с.26].

Вивчення проблематики кодифікації законодавства неможливе без визначення сутності цього способу систематизації нормативно-правових актів, розуміння самого терміну «кодифікація».

Аналіз різних наукових джерел свідчить про значну увагу до питань кодифікації та дискусійний характер підходів до вивчення цього виду систематизації права.

Термін «кодифікація» був введений у науковий обіг І. Бентамом. Словник іншомовних слів визначає кодифікацію (термін походить від слів «codex» та «fasege» і означає створення зведеного закону), як систематизацію законів держави за окремими галузями права, як правило, з переглядом та відміною застарілого законодавства [3, с.239].

Кодифікацію законодавства можна розглядати в двох площинах: по-перше, як самостійну галузь науки, що розвивається на емпіричному ґрунті; по-друге, як вид, форму правотворчої діяльності, яка, зрозуміло, відбувається на науковій основі [4, с.24].

У Юридичному енциклопедичному словнику сказано, що кодифікація законодавства – це форма систематизації законодавства, яка полягає в якісній переробці діючих юридичних норм, усуненні неузгодженостей і суперечностей правового регулювання, заповненні прогалин і в скасуванні застарілих норм [5, с.176].

У сучасній юридичній літературі кодифікація характеризується як форма систематизації, що припускає переробку норм права за змістом, а також їх систематизований, науково-обґрунтований виклад у новому законі (зводі законів, кодексі, основах законодавства та ін.) [6, с.312]. У більш широкому змісті кодифіка-

ція розглядається як форма корінної переробки діючих нормативних актів у визначеній сфері відносин, спосіб якісного впорядкування законодавства, забезпечення його узгодженості та компактності, а також розчистки нормативного масиву, звільнення від норм, що застаріли та не виправдали себе [7, с.384].

Аналізуючи вищенаведені визначення, можна зробити висновок, що результатом кодифікації є вдосконалення як форми, так і змісту правового матеріалу, який внаслідок значних перетворень здобуває ознак єдності і узгодженості.

У процесі кодифікації відбувається якісна переробка діючих юридичних норм, усуваються неузгодженості, дублювання, суперечності і прогалини у правовому регулюванні, скасовуються неефективні і застарілі норми. Значна кількість розрізнених нормативних актів замінюється зведеним, оновленим, ефективнішим у сучасних умовах. Така діяльність законотворців спрямована на упорядкування діючого законодавства на основі систематизації та оновлення правових приписів.

А.Н. Іодковський виокремлював вузьке і широке розуміння поняття кодифікації. На його думку, у вузькому розумінні – це технічна обробка й упорядкування нормативного матеріалу, а в широкому розумінні ця діяльність полягає у переробці, доповненні діючих законів, приведенні їх у відповідність з потребами пануючого в даному суспільстві класу. На думку вченого, кодифікація може здійснюватися у двох напрямках. Перший полягає у систематичній обробці чинних законодавчих актів з метою заміни діючого законодавства новоствореним законом (кодексом, статутом тощо), який регулює одну сферу суспільних відносин. Така діяльність, з точки зору А. Іодковського, і є «власне кодифікацією» [8, с.30].

Другий напрямок вчений називає систематизацією або інкорпорацією, який передбачає спрямування кодифікаційної діяльності на упорядкування чинного законодавства, зведення його до певної системи та усунення

прогалин у праві, колізій між правовими нормами. При цьому результат змін, у тому числі і суто технічних, має бути санкціонований законодавчими органами [9, с.29]. Схожу точку зору підтримували А. Ушаков, С. Щербаков та інші дослідники [4, с.24].

Але чимало вчених (М. Строгович, С. Братусь, І. Самощенко, Д. Керімов та інші) вважали систематизацію загальним, більш ширшим, поняттям, яке визначає всю діяльність з упорядкування законодавства, однією з форм якої є кодифікація. Тобто, поняття систематизації та кодифікації співвідносяться як ціле і частка.

Л.Г. Крахмальник та І.Сабо визначальним у понятті кодифікації вважали те, що вона є особливим видом правотворчості [10, с.19; 11, с.174]. Такий підхід спостерігається й у працях інших дослідників, які підкреслюючи думку, що кодифікація є особливим різновидом правотворчої діяльності, яка здійснюється з метою вдосконалення діючого законодавства шляхом прийняття звідних нормативних актів щодо регулювання визначеної галузі суспільних відносин, відстоювали її правотворчу роль [12, с.232-236].

Кодифікаційна діяльність, як і будь-яка інша правотворча діяльність, переслідує певні цілі. Тому цілком очевидно, що вивчення та усвідомлення змісту кодифікації неможливе без розуміння мети такої діяльності.

Причини, які зумовлюють кодифікацію, складні і різноманітні. Кожна кодифікація пов'язана з історією, соціальними, політичними і людськими обставинами, які заповнюють ті географічні і часові межі, всередині яких вона проводиться. Не дивлячись на це, все ж можна систематизувати цілі кодифікації. У першу чергу, вона спрямована на вирішення юридично-технічних завдань, але разом з їх рішенням часто досягаються соціальні та політичні цілі [2, с.214].

Загальною метою кодифікації, як і будь-якого іншого виду систематизації, є впорядкування нормативної основи права для зміцнення законності та правопорядку, підви-

щення правової свідомості громадян. А метою власне кодифікаційної діяльності є прийняття кодифікаційного акту, спрямованого на вдосконалення форми і змісту законодавства. Кодифіковані акти забезпечують чіткість та стабільність функціонування і розвитку певної галузі законодавства.

Зміст кодифікаційної діяльності розкривається через її функції, які визначаються її метою. Науковці функціями кодифікації називають основні прояви властивостей відповідного процесу, напрями його впливу на суспільні відносини, в яких проявляється її ціннісний аспект як суспільно-корисної діяльності [4, с.26]. О. Рогач зазначає, що результатом діяльності суб'єкта кодифікації є розробка та прийняття кодифікаційного акту, який є не лише метою процесу кодифікації, але й визначає його функціональне призначення. Функції кодифікації можуть бути визначені як напрямки впливу на законодавство з метою його вдосконалення та підвищення ефективності [13, с.10].

Серед науковців є різні точки зору щодо визначення функцій кодифікації та їх класифікації. Так О. Рогач виділяє такі функції кодифікаційної діяльності:

1) вдосконалення форми законодавства через пошук оптимальних форм кодифікаційних актів, розробку класифікаційних властивостей актів кодифікаційного характеру, що, в свою чергу, надає можливість визначити особливості кодифікаційних актів, дослідити шляхи їх вдосконалення;

2) вдосконалення змісту законодавства з метою усунення прогалин в законодавстві, розбіжностей між окремими його нормами, ліквідації колізій, дублювань, скасування застарілих нормативно-правових приписів, вдосконалення діючих інститутів права;

3) стабілізація законодавства, яка виявляється у закріпленні у кодифікаційному акті, як результаті кодифікації, лише стабільних норм, розрахованих на достатньо тривалий період часу;

4) фундаментальна функція полягає в то-

му, що в ході кодифікаційних робіт розробляються нормативні приписи, які регулюють важливу, достатньо широку сферу суспільних відносин. У свою чергу, кодифікаційні акти, що містять ці приписи, зумовлюють ієрархію актів відповідної галузі, стають нормативною основою для створення внутрігалузевої системи [13].

У працях В. Погорелова подано інший перелік функцій кодифікації: правотворчу, фундаментальну, інтегративну, усунення дефектів у законодавстві, узагальнюючу, системоутворюючу, стабілізуючу, оптимізуючу [14].

Різні підходи серед науковців існують і щодо визначення об'єкта та предмета кодифікації. Новітня Юридична енциклопедія предметом кодифікації визначає правові приписи та юридичні інститути [15, с.140]. С. Алексєєв предметом кодифікації вважає безпосередньо юридичні норми. Такий висновок ґрунтується на переконанні автора у перевазі правотворчості в процесі кодифікації над систематизацією [16, с.254]. Д. Керімов зазначає, що при систематизації вдосконалюються та упорядковуються чинні в суспільстві правові норми – нормативно-правові акти [17, с.8]. Є. Погорелов об'єктом кодифікації вважає певну групу нормативно-правових приписів, що мають спільний предмет правового регулювання [14].

Різні підходи до визначення кодифікації поширюються і на класифікацію її видів. О.О. Ушаков виділяв наступні види кодифікації:

1. Мінімальна кодифікація, яка передбачає проведення інкорпорації зі збереженням змісту правових актів, оскільки інкорпорація полягає лише у зовнішній обробці законів, та все ж зумовлює і оновлення застарілих норм. Такий вид кодифікації, на думку цього вченого, не створює нового права, а підтверджує дію старого права, але в новому джерелі права. Перевагою мінімальної кодифікації є досконаліша, доступніша та зручніша у використанні форма нормативних актів, що є результатом переробки законодавства. Крім

цього, значення такого виду кодифікації полягає у тому, що вона створює підґрунтя для проведення інших, більш поглиблених видів кодифікації, підсумовуючи при цьому попередню діяльність законодавця. Результатами інкорпоративної кодифікації є зібрання законів та звід законів.

2. Медімальна кодифікація, у процесі якої вирішуються певні нові завдання, переглядаються уже вирішені, але разом з тим зберігається і старе законодавство. Результатом такої діяльності є оновлення, нова редакція прийнятих раніше законодавчих актів, до яких внесені нові положення. На думку автора, це підготовчий етап для проведення кодифікації.

3. Максимальна кодифікація – найдосконаліший, з точки зору О.О. Ушакова, вид кодифікації законодавства. Її сутність – створення систематизованих законодавчих збірників, при формуванні яких законодавець має можливість створення нових правових норм за змістом та формою. Від попередніх видів кодифікації цей вид відрізняється тим, що її результатом є виникнення нового законодавчого акту, який тісно пов'язаний з існуючим в певній сфері законодавством, але, разом з тим, замінює його собою. Результатом максимальної кодифікації, як правило, є кодекс [18, с.159].

Крім цього, О.О. Ушаков виділяв неофіційну та формальну кодифікацію. Результатами неофіційної кодифікації є хронологічні збірники законів, які видаються приватними особами, різними відомствами та установами (такі, що не мають офіційного характеру). Вони полегшують наукову і практичну діяльність, але не є джерелами права.

Формальна кодифікація здійснюється законодавчими органами і пов'язана з офіційним впорядкуванням діючого законодавства. Вона, не створюючи нових правових приписів, підвищує зручність користування діючих джерел. Видами формальної кодифікації автор називав ревізію, консолідацію, річні зібрання законів та ін. [18, с.160].

Думку про неофіційну та офіційну кодифікацію висловлює і Р. Кабріяк, який вважає, що кодифікація є відповіддю на потребу у правовій невизначеності. На його думку, ця потреба спочатку задовольняється методами суто суспільними: перші кодифікації мають неофіційне походження. Найчастіше вони є результатом зусиль суддів, адвокатів, які прагнуть систематизувати правові норми, щоб полегшити їх застосування та розповсюдження, або просто впорядкувати. Кожен кодифікатор має свій власний метод систематизації джерел права: у хронологічному порядку чи створення певного систематичного плану. Зростання кількості приватних кодифікацій, спрямованих на впорядкування одного і того ж набору правових норм, найчастіше не призводить до спрощення діючого права, але головним недоліком неофіційних кодифікацій, на думку автора, є відсутність примусової сили: їх застосування обумовлено виключно бажанням практиків. Такі неофіційні кодифікації є підґрунтям для розвитку кодифікацій офіційних, у результаті яких приймається єдиний кодекс, офіційний, автентичний, обов'язковий для виконання, за необхідності позбавлений застарілих та суперечливих правових норм або складений переважно з нових приписів [2, с.130].

Звичайно, більшість дослідників вважають, що кодифікація може бути тільки офіційною і має здійснюватися виключно уповноваженими органами.

Крім вказаних класифікацій, у юридичній літературі виділяють загальну кодифікацію, під якою розуміють прийняття серії кодифікаційних актів з усіх основних галузей законодавства; галузеву кодифікацію, яка охоплює законодавство певної галузі; спеціальну (комплексну) кодифікацію, що передбачає видання нормативно-правових актів, які регулюють той чи інший інститут [13].

На нашу думку, розкриття сутності кодифікації без визначення її місця у процесі систематизації правового матеріалу та визначення логічного взаємозв'язку з іншими ви-

дами систематизації – інкорпорацією та консолідацією – буде неповним.

Щоб створити нормативний акт, перш за все, необхідно визначити коло однорідних суспільних відносин, які потребують врегулювання, вивчити правові приписи, акти, які стосуються даної сфери. Цей процес неможливий без застосування прийомів консолідації, яка є специфічним видом систематизації законодавства, кінцевою метою якого є усунення множинності нормативних актів, шляхом зведення їх до одного укрупненого акту. Новий укрупнений акт повністю замінює нормативні акти, що увійшли до його складу, оскільки заново приймається компетентним правотворчим органом та містить власні офіційні реквізити: назву, дату прийняття, номер та підпис посадової особи [19, с.221].

Консолідація зумовила появу кодифікації, адже зібраний та впорядкований за допомогою консолідаційних прийомів та методів матеріал відображався у єдиному нормативному акті, який виключав протиріччя.

З часом для зручності користування нормативно-правові акти потребували об'єднання за певними критеріями, що й зумовило виникнення інкорпорації - (від латинського – *incorporatio* – включення до складу) – об'єднання нормативно-правових актів у збірники чи зібрання, розташування їх у певному порядку без зміни змісту. Результатом інкорпорації є зовнішнє опрацювання чинного законодавства [20, с.690-691].

У юридичній літературі неоднозначно вирішувалось питання співвідношення понять кодифікації та консолідації законодавства. Під час аналізу співвідношення кодифікації і консолідації стає очевидним зв'язок цих видів систематизації законодавства. Вище зазначалося, що консолідація може розглядатися як первинний етап проведення кодифікаційних робіт. Цю особливість чітко визначає В.Я. Калакура, який вказує на те, що кодифікація не має нічого спільного з механічним угрупованням або поєднанням окремих нормативних актів, оскільки в результаті ко-

дифікаційних робіт вони переробляються в якісно новий акт, який характеризується єдиною системою, а його норми перебувають у логічній нормативній єдності, причому кожна норма оцінюється з точки зору її регулятивної здатності, а при необхідності набуває нового змісту або редакції [21, с.13]. В умовах динамічності нормативно-правового матеріалу оперативну кодифікацію тієї чи іншої галузі законодавства значно полегшує видання консолідаційних збірників законодавства. Якби консолідація була складовою кодифікації, то ці збірники законодавства можна було б назвати не повністю кодифікованими, що спричинило б масу незручностей і непорозумінь як в юридичній практиці, так і в теорії. А тому доцільним є виділення консолідації в окремий вид систематизації нормативно-правових актів. Тобто, відрізняється консолідація від кодифікації масштабами робіт та їх змістом. Консолідація обмежується зовнішньою обробкою, а кодифікація обов'язково вносить зміни в зміст правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Спільним між кодифікацією та консолідацією є те, що результатом їх проведення є утворення саме зведених актів, які регулюють певну сферу суспільних відносин.

Різні точки зору у юридичній науковій літературі існують щодо співвідношення кодифікації з інкорпорацією. Так, В.К. Грищук у своїх працях висловлював думку, що інкорпорація є видом кодифікації законодавства [4, с.12]. На противагу даній точці зору О.Ф. Шебанов вважав кодифікацію логічним продовженням інкорпорації. На його думку, практична діяльність законодавців показує, що інкорпорацію та кодифікацію можна вважати лише основними формами систематизації діючого права з умовними межами між ними, оскільки друга форма є логічним продовженням першої [7, с.143].

Поняття кодифікації та інкорпорації є окремими формами систематичного опрацювання законодавства. При інкорпорації законодавець обмежений у виборі матеріалу дію-

чим законодавством і вправі змінити тільки форму, але не зміст. На відміну від інкорпорації, кодифікація не обмежується зміною лише форми. При кодифікації створюється акт, який є не лише новою формою старого закону, а новим законом в повному розумінні цього слова.

Враховуючи ознаки та характерні риси кодифікації, можна виділити основні відмінності між кодифікацією та інкорпорацією:

1) при створенні кодифікаційних актів змінюється зміст правового регулювання, створюються нові норми та інститути права;

2) кодифікаційна діяльність завжди носить офіційний характер; інкорпорація, в свою чергу, призводить до створення збірників діючого законодавства, які часто не мають офіційного характеру;

3) кодифікація проводиться лише тоді, коли виникає необхідність суттєвого вдосконалення цілих галузей чи інститутів права, в той час як інкорпораційні роботи повинні проводитись постійно для підтримання законодавства в належному стані.

Таким чином, у результаті інкорпорації акти об'єднуються у збірниках, розташовуються у визначеному порядку відповідно до предмету правового регулювання. А консолідація і кодифікація призводять до створення нового нормативно-правового акту. Слід зазначити, що визначені види систематизації правового матеріалу не існують окремо один від одного. Прийоми та правила всіх трьох видів використовуються комплексно, а власне сутність цих процедур проявляється у домінуванні тих чи інших прийомів, з якими і пов'язується назва – кодифікаційні, інкорпораційні, консолідаційні.

Отже, порівнявши кодифікацію з іншими формами систематизації, можна зробити висновки, що саме кодифікація дає можливість вирішити нагальні проблеми вдосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства. У процесі кодифікації відбувається якісна переробка діючих юридичних норм, усуваються непогодженості, дублю-

вання, суперечності і прогалини в правовому регулюванні, скасовуються неефективні та застарілі норми. На зміну великому масиву нормативних документів, що діяли раніше, приходять новий, єдиний зведений акт, виданням якого досягається чіткість і ефективність правового регулювання суспільних відносин. Крім того, якісна класифікація та систематизація норм дозволяє вчасно виявити прогалини у правовому матеріалі, колізії, суперечності у приписах і визначити шляхи вдосконалення діючого законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства / В. Н. Протасов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт-М, 2001. – 346 с.
2. Кабрияк Р. Кодификации / Кабрияк Р. ; пер. с фр. Л. В. Головкин. – М. : Статут, 2007. – 476 с.
3. Словарь иностранных слов / [18-е изд., стер.] – М. : Русский язык, 1989. – 624 с.
4. Гришук В. К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії, методології та теорії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. К. Гришук ; Київськ. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 1992. – 50 с.
5. Юридический энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1987. – 528 с.
6. Корельский В. М. Теория государства и права : учебник [для юридических вузов и факультетов] / В. М. Корельский, В. Д. Перевалов. – М. : Издательская группа Инфра-М-НОРМА, 1997. – 570 с.
7. Общая теория государства и права. Академический курс в 3-х томах / отв. ред. проф. М. Н. Марченко. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2001– . – 2001. – Т. 2. – 528 с.
8. Иодковский А. Н. История советской кодификации / А. Н. Иодковский // Вопросы кодификации : сборник науч. статей. – М., 1957. – С. 29-30.
9. Чхиквадзе В. М. Вопросы кодификации : сборник науч. статей / В. М. Чхиквадзе, А. Н. Иодковский. – М. : Госюриздат, 1957. – 247 с.
10. Крахмальник Л. Г. Кодификация исполнительно-трудового законодательства / Л. Г. Крахмальник. – М. : Юрид. лит-ра, 1978. – 199 с.
11. Сабо И. Социалистическое право / И. Сабо ; под ред. В. А. Туманова. – М. : Прогресс, 1964. – 396 с.
12. Правотворчество в СССР / [А. В. Мицкевич, А. С. Пиголкин, С. А. Пяткина и др.]; под ред. А. В. Мицкевича. – М. : Юрид. лит., 1974. – 319 с.
13. Рогач О. Я. Кодифікаційні акти в системі законодавства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень» / О. Я. Рогач ; Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 18 с.
14. Погорелов Є. В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загально-теоретичний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень» / Є. В. Погорелов ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2000. – 18 с.
15. Юридична енциклопедія: В 6т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр.енцикл., 1999– . – 2001. – Т. 3. – 792 с., – 2003. – Т. 5. – 736 с.
16. Алексеев С. С. Общая теория права. В двух томах / С. С. Алексеев. – М. : Юрид.лит. 1982– . – 1982. – Т. 2. – 359 с.
17. Вопросы кодификации советского права : сборник статей / отв. ред. Д. А. Керимов. – 1957. – Вып. 1. – 120 с.
18. Ушаков А. А. Методологические основы и законодательный метод в советском правотворчестве / А. А. Ушаков // Ученые записки Пермск. ун-та: Юридические науки. – 1966. – Вып. 147. – С. 110-185.

19. Сирих В. М. Теория государства и права : учебник / В. М. Сирих. – М. : Юридический Дом «Юстицинформ», 2001. – 592 с.

20. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Українська енциклопедія, 1999– . – 1999. – Т. 2. – 744 с.

21. Калакура В. Я. Кодифікація міжнародного приватного права в країнах Європи : автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В. Я. Калакура. – К., 1993. – 26 с.

Антоненко В. О. Кодифікація як самостійна форма систематизації правових джерел / В. О. Антоненко // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 35–42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09avocpd.pdf>

У дослідженні кодифікації як самостійної форми систематизації правового матеріалу автор детально зупиняється на всебічному аналізі теоретичних проблем визначення кодифікації, її мети, функцій, ролі та значення в процесі упорядкування нормативно-правових актів, розкриває зв'язок з іншими видами систематизації. Зроблено висновки, що саме кодифікація дає можливість вирішити нагальні проблеми вдосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства.

Антоненко В.А. Кодификация как самостоятельная форма систематизации правовых источников

В исследовании кодификации как самостоятельной формы систематизации правового материала автор детально останавливается на всестороннем анализе теоретических проблем определения кодификации, ее цели, функций, роли и значения в процессе упорядочения нормативно-правовых актов, раскрывает связь с другими видами систематизации. Сделаны выводы, что именно кодификация предоставляет возможность решить актуальные проблемы усовершенствования и повышения эффективности действующего законодательства.

Antonenko V.A. Codification as an Independent Form of Systematization of Legal Sources

In codification research as independent form of ordering of a legal material the author in details stops on the all-round analysis of theoretical problems of definition of codification, its purpose, functions, roles and values in the course of streamlining of regulatory legal acts, opens communication with other kinds of ordering. Conclusions what exactly codification gives possibility to solve actual problems of improvement and increase of efficiency of the current legislation are drawn.